

MUSEU DE LA MARINA
DE VILASSAR DE MAR

ELS QUADERNS DE SINGLA DURES

Juny de 1992

Suplement n.º 2

Vilassar de Mar arqueològic

INTRODUCCIÓ

El Maresme Sud és una zona arqueològicament privilegiada, tant pel que fa a les troballes —abundants i significatives— com a les investigacions, pràcticament ininterrompudes des de finals de la passada centúria. En aquesta descripció encaixa perfectament Vilassar de Mar, que posseeix unes restes molt importants arqueològicament parlant, sobretot d'època romana.

De tota manera, els més antics pertanyen al període prehistòric, amb dues mostres: «El Molí», potser neolític, i la que a manca d'una millor nomenclatura s'ha anomenat «Prop de la Rajoleria Robert», pertanyent a un moment indeterminat de l'Edat del Bronze.

No hi ha cap assentament ibèric a Vilassar de Mar. Aquesta afirmació, que a primera vista ens pot sorprendre, en realitat no ens ha d'estranyar ja que el poblament ibèric, que comprèn a grans trets sis segles —del VI al I abans de Crist— se situa bàsicament als turons com ara són Burriac, Montcabrer o altres similars, encara que de vegades s'arriben a formar petits nuclis de plana amb caràcter industrial, agrícola, etc., molt especialitzats pel que fa a la seva funcionalitat econòmica. A Vilassar de Mar, per ara, no ha estat documentat aquest tipus de poblament, el que no vol dir que no pugui existir. De finals de l'època ibèrica, però ja en plena romanització (segles II-I abans de Crist), hi ha restes a la Rajoleria Robert, difícils de destriar dels pròpiament romans. Això tampoc no constitueix cap raresa si considerem que en aquest període es produeix el lent abandonament dels poblats ibèrics que esmentàvem més amunt i d'altres més o menys propers, afavorit per una economia que es concentrava a les

planes litorals, anant les seves poblacions cap a les ciutats romanes de nova fundació, com ara Baetulo (Badalona) o Iluro (Mataró), o bé cap a les cases de camp —*villae*, en deien els romans— del tipus de les descobertes a Vilassar de Mar, que veurem en detall més endavant.

Des d'època imperial (segle I després de Crist) aquest poblament mixt iberoromà s'afiança i desenvolupa una economia agrícola pròspera, basada sobretot en la producció i exportació del vi, que fora de la nostra terra era conegut com a «laietà». No foren oblidats, és clar, altres aspectes de l'economia camperola que feren, en general, que els habitants d'aquesta zona de l'imperi romà gaudissin d'una vida força còmoda, gairebé fins a la seva fi. En aquest sentit és també important saber valorar l'absència de conflictes greus durant l'assimilació per part del nucli indígena iber dels usos i costums llatins, que els nouvinguts anaven lentament imposant basant-se en una cultura més desenvolupada que, de tota manera, també fou influïda per l'element autòcton. Aquest procés, llarg i no pas mancat de complexitat, s'acostuma anomenar «romanització».

Amb el present treball pretenem donar una ullada a l'Arqueologia de Vilassar de Mar, una ullada de conjunt. Hem d'aclarir que, contra el que és la norma en aquests tipus de síntesis, no hi haurà cap plànol de situació dels diferents establiments antics ni coordenades de localització: lamentablement, la proliferació en els darrers temps d'excavadors clandestins a la comarca, que per lucre o per colleccionisme —i òbviament sense cap voluntat d'estudi— estan saquejant indiscriminadament tota estació arqueològica, ens obliguen a prendre una mesura que deixarà d'alguna manera incomplet aquest escrit.

La descripció de les diferents troballes que s'han anat fent al llarg dels anys no serà exhaustiva, ja que ens ocuparia un espai del qual no disposem. Creiem que és millor, en el present cas, resumir els jaciments arqueològics vilassarencs en forma de fitxa, donant sempre que sigui possible preferència al conjunt per damunt de la peça més o menys espectacular, que sovint acostuma a ser més anècdota que una altra cosa.

Sí que creiem important, de cara a un aprofundiment en cada estació, posar a l'abast una extensa Bibliografia. Aquesta al primer cop d'ull pot semblar excessiva, però s'ha de tenir en compte que a Vilassar de Mar, contràriament al que ha succeït en altres localitats, l'interès dels estudis historiogràfics s'ha decantat majoritàriament cap a altres èpoques més properes cronològicament a nosaltres, restant l'Arqueologia oblidada fins al punt que jaciments cabdals segons el nostre parer, com per exemple la Rajoleria Robert o Can Vilalta, vil·les comparables fins a cert punt a les més importants de la comarca, han desaparegut davant la indiferència més absoluta de gairebé tot un poble. Això creiem que és tremendament llastimós per quant es tracta d'un Patrimoni —amb majúscules— que ja només queda, en la majoria de casos, en la bibliografia que sobre ell es va escriure en el seu temps. Si en llegir la somera descripció que fem hom s'adona de la diferència que hi ha entre poder gaudir o no del dit Patrimoni —aprofitant-lo socialment de cara al turisme, les escoles, etc.—, potser el sentiment de pèrdua es farà palès i no serem només uns pocs els preocupats per protegir el que resta.

Realment les troballes arqueològiques fetes a Vilassar de Mar han estat molt destacables, i algunes d'elles són, científicament parlant, gairebé fora de sèrie. No és gens fora de lloc en una zona que arqueològicament s'ha de considerar més àmplia i que inclou jaciments tan importants com un Burriac a Cabrera, una villa romana del veïnat del Sant Crist a Cabriels —també ja destruïda— i molts altres que no cal esmentar si no és que volem fer la llista interminable. Creiem que aquest món fascinant —el de l'Arqueologia— forma part d'una història col·lectiva que, malauradament, gairebé sempre s'ha considerat arreu, per manca de planificació sociocultural, com quelcom fòssil generador de despeses.

El Vilassar de Mar que es coneix avui va començar, en realitat, molt temps abans de l'establiment del que s'anomenava en la cartografia de fa dos o tres segles «cases de Vilassar», dels pescadors i mariners: ho va fer en un moment molt llunyà en el temps, quan persones molt semblants a nosaltres van sentir-se atretes per unes planes acollidores que gaudien d'un clima envejable.

LES RESTES ARQUEOLÒGIQUES A VILASSAR DE MAR

1. EL MOLÍ

En fer dos pous l'any 1932, separats per quinze metres de distància, i a cinquanta-set metres de profunditat, en el mateix nivell, foren trobades restes de palets de grans dimensions, pedres cremades, cendra, cargols de mar i ceràmica feta a mà. Es tracta, probablement, d'un assentament d'època neolítica. El material arqueològic exhumat avui ha desaparegut.

Bibliografia

- M. RIBAS, *El poblament d'Ilduro*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1952, p. 12.
ANÒNIM, «Les restes arqueològiques a Vilassar de Mar», *Butlletí Municipal*, núm. 42, Vilassar de Mar, gener de 1988, p. 9.

2. PROP DE LA RAJOLERIA ROBERT

A l'interior del que semblava una sitja (potser un fons de cabana?) es va trobar una urna omplerta de carbó. Al costat hi havia una destrat de bronze plana, que mesurava 10,8 centímetres de llargada i pesava 245 grams. També hi havia 4 pedres i una lamineta de sílex. El vas era envoltat de carbó. Aquests materials formaren part de la col·lecció Chia, avui desapareguda. Sabem, però, que el vas de terrissa fou destruït.

Bibliografia

- M. CHIA, «Una destrat de les primeres edats dels bronze», *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, vol. II, Barcelona, 1908, p. 544.
P. BOSCH GIMPERA, *Prehistòria catalana*, Barcelona, 1919, p. 162.
F. D'A. MARTÍ I JULIÀ, «Montcabrer», *Butlletí del Centre Excursionista Premià*, núm. 31, Premià de Mar, 1929, p. 15.
M. RIBAS, *El poblament d'Ilduro*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1952, p. 18.
Ll. GUARDIOLA, *Sant Joan de Vilassar*, Vilassar de Mar, 1955, pp. 21-22.
M. RIBAS, *Els orígens de Mataró*, Mataró, 1964, p. 31.
S. GINESTA, *El Maresme*, Barcelona, 1968, p. 30.
F. MARTÍ JUSMET, «Las hachas de bronce en Cataluña», *Ampurias*, núm. XXXI-XXXII, Barcelona, 1969-70, p. 116.
J.-M. CUYÀS, *Història de Badalona*, vol. II, Badalona, 1976, p. 67.

3. LÀPIDA DE VILASSAR

Notícies històriques parlen de la troballa a Vilassar —no s'especifica si de Mar o de Dalt— d'una làpida de dedicació d'època romana, avui perduda, que ha estat esmentada força vegades a la Bibliografia especialitzada, i que es transcriu com segueix:

P MANLIO CN F GAL
AEDILI II VIR
CN MANLIO P F GAL
SECUNDO AEDILI

La traducció, que prenem de l'obra de G. FABRE, M. MAYER i I. RODÀ —vegeu Bibliografia—, és com segueix: «A Publi Manli, fill de Gneu, inscrit dins la tribu Galèria, edil, duòvir; a Gneu Manli Segon, fill de Publi, de la tribu Galèria, edil».

Bibliografia

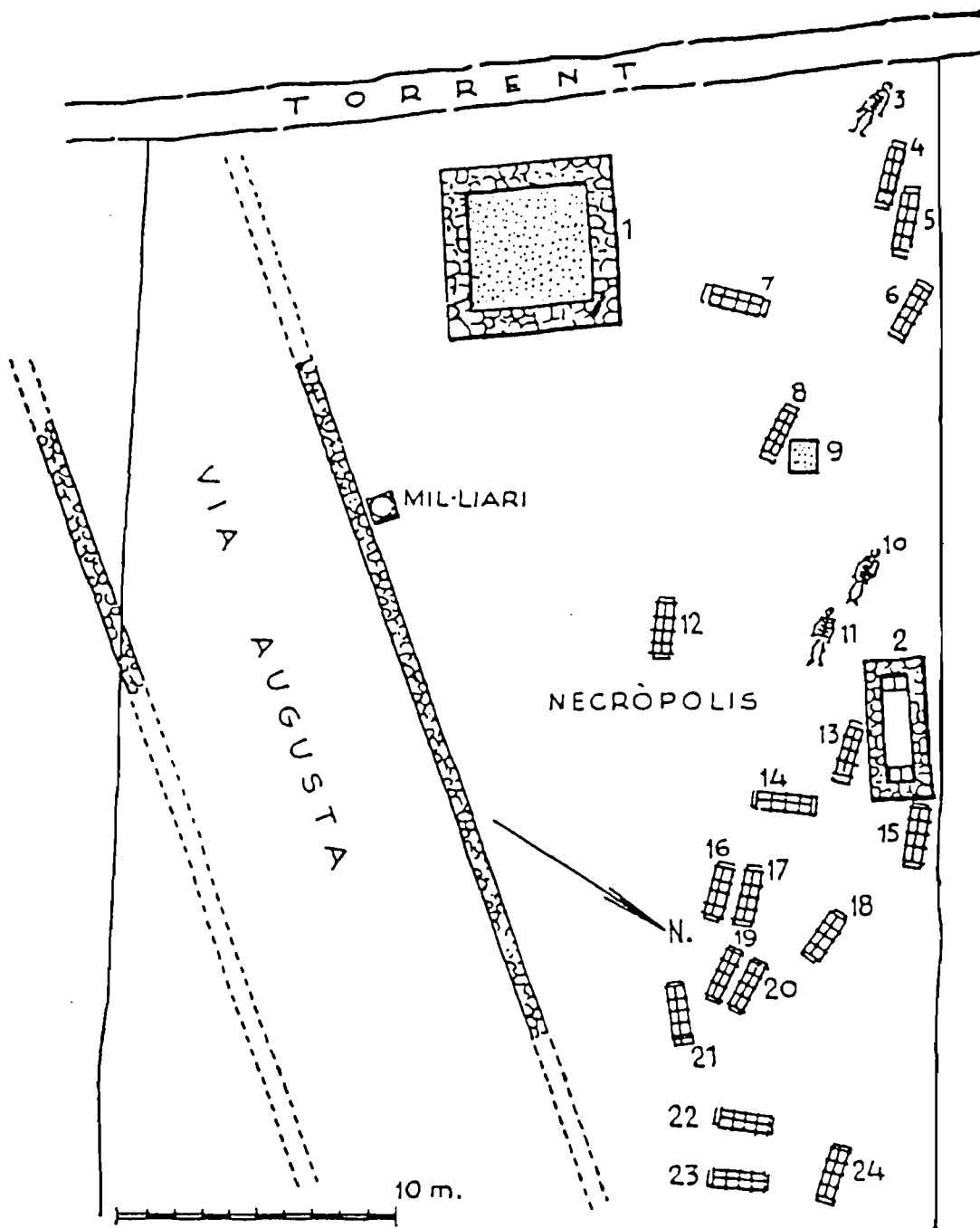
- F. FITA, «Arenys de Mar, provincia de Barcelona. Datos inéditos anteriores al siglo XIII», *Boletín de la Real Academia de la Historia*, vol. VI, Madrid, 1885, p. 436.
J. M. PELLICER, *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro*, Mataró, 1887, pp. 64 i 274.
Corpus Inscriptionum Latinarum, vol. II, núm. 4.528.
F. FITA, «San Andrés de Llavaneras. Nueva inscripción romana y nuevos documentos inéditos anteriores al siglo XII», *Boletín de la Real Academia de la Historia*, vol. XXXI, Madrid, 1897, p. 227.
J. MAS, *Notes històriques del bisbat de Barcelona (Libri Antiquitatum de la Seu de Barcelona)*, vol. VIII, Barcelona, 1910.
C. GOMIS, *Geografia general de Catalunya. Província de Barcelona*, Barcelona, 1911, p. 323.
M. RIBAS, «La necròpolis de Vilassar de Mar», *La Paraula Cristiana*, vol. IV, Barcelona, 1932, p. 323.
M. RIBAS, *Origen i fets històrics de Mataró*, Mataró, 1934, p. 75.

- M. ALMAGRO i altres, *Carta arqueològica de España*, Barcelona, Madrid, 1945, p. 228.
- L.I. GUARDIOLA, *Sant Joan de Vilassar*, Vilassar de Mar, 1955, pp. 26 i 31-32.
- J. VIVES, *Inscripciones latinas de la España romana*, Barcelona, 1971, núm. 1.372.
- S. MARINER, *Inscripciones romanas de Barcelona*, Barcelona, 1973, núm. 58.
- M. PREVOSTI, *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Iluro*, vol. I, pp. 144-145.
- G. FABRE i altres, *Inscripcions romanes de Mataró i la seva àrea (epigrafia romana del Maresme)*, Mataró, 1983, pp. 114-115.

4. CAN VILALTA

Es tracta d'un gran jaciment romà en el qual s'han localitzat l'habitatge —la villa—, la necròpolis i àdhuc, prop del Camí del Mig, un miliari, prou conegut de tots els vilassarencs.

La villa és d'època imperial. En total les seves restes devien ocupar uns 625 m² amb unes nou habitacions, una de les quals encara conservava part del seu paviment fet d'*opus signinum* (barreja de calç i ceràmica trinxada). A la seva ban-

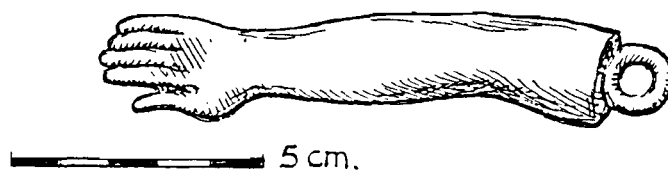
La zona de Can Vilalta.

Podem observar el traçat de la Via Augusta, la disposició dels diferents enterraments, la situació de les dues torres funeràries i la ubicació del miliari.

(Dibuix de Marià Ribas i Bertran.)

da sud tenia una mena d'entrant rectangular ja en l'habitació següent, sense pavimentar. Una altra de les habitacions destacava per posseir un dipòsit fet d'*opus signinum* en el seu angle SW que mesurava 1.3×1.5 m. També eren visibles un *lacus* (dipòsit), un hipocaust (conducció d'aigües calentes, sovint utilitzades en les termes) i canals d'aigua en terra cuita. Alguns dels paviments de les habitacions eren d'*opus testaceum*, això és, de rajola. Els materials exhumats consistien en *dolia* (tines), àmfora, sigillata, teules, ímbrex (teula àrab), moles de mà, restes d'estuc a les parets, tres monedes de bronze i unes peces de terra cuita quadrades que mesuraven 22 cm de costat per 5 cm de gruix, entre altres coses. S'ha de dir que tot aquest conjunt fou destruït el mes de desembre de 1948 en fer uns rebaixos de terreny.

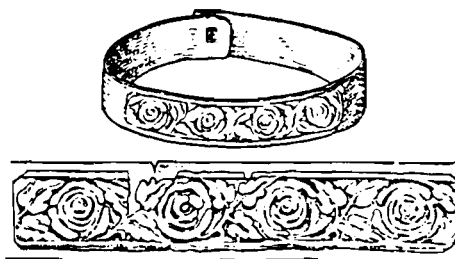
Pel que fa a la necròpolis, era d'una certa importància, ja que constava de dues torres funeràries, divuit sepultures en *tegulae*, tres en fossa i una en pedra. La primera torre era de planta quadrada (6×6 m, amb parets de 0.80 m), feta en pedra i morter. La seva alçada era d'aproximadament un metre. L'interior era pavimentat amb *opus signinum*, amb restes d'àmfora i ossos en desordre. La segona torre, separada de la primera per 15 m, mesurava 5×2.15 m, amb parets d'una amplada de 0.50 m unides amb calç. La seva alçada era de 0.85 m. En el seu interior hi havia dues *tegulae* inclinades tocant la paret; al centre hi havia un esquelet, fusta carbonitzada i claus de ferro amb restes de fusta. La sepultura en pedra consistia en un forat rectangular que mesurava $0.90 \times 0.50 \times 0.55$ m de fons. Només tenia ossos, coberts per una pedra llisa d' $1.17 \times 0.76 \times 0.46$ m de gruix. Pel que fa als enterraments de *tegulae*, eren de doble vessant. A cadascuna hi havia un sol esquelet. Eren posades en un mateix nivell, les seves orientacions eren variades, sense ofrenes, excepte a dues d'elles: a la primera, damunt del pit d'un dels cadàvers hi havia un amulet que representava un braç de 12 cm de llargada fet en planxa d'argent; a la segona, s'havia ofrendat un braçalet de bronze format d'una cinta de forma circular amb ganxo i un forat, que presentava en el centre una decoració feta d'un aplic de bronze que formava una sanefa de fulles i quatre roses en relleu repussat. Una altra de les sepultures de *tegulae* era extraordinàriament llarga. El seu esquelet tenia als peus 50 claus de ferro, que formaven part

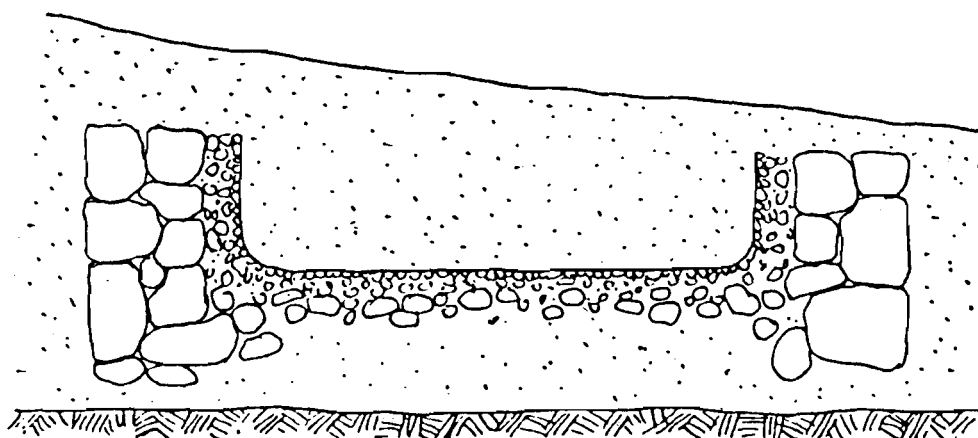
Can Vilalta. Amulet protector pertanyent a una de les tombes.
(Dibuix de Marià Ribas i Bertran.)

d'unes polaines de cuir que arribaven fins a mitja cama. Alguns esquelets tenien els membres desplaçats (potser per la pressió de la terra); un d'ells havia estat decapitat. Les sepultures en fossa presentaven amb l'esquelet força claus, prova que l'enterrament havia estat realitzat en caixa de fusta.

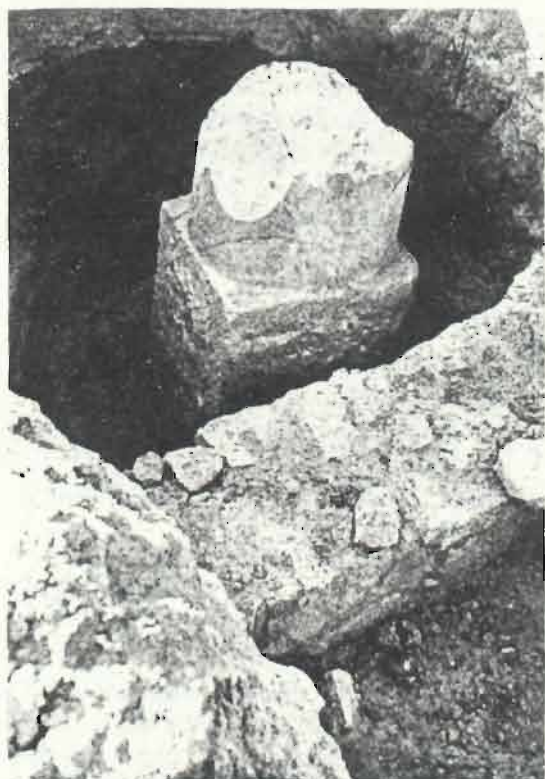
La columna mil·liària mesura més de 2 m d'alçada i té 60 cm de diàmetre. El basament és de secció quadrada, amb una alçada de 90 cm. Tot és tallat en pedra de Montjuïc. Amb el mil·liari aparegué una paret de 60 cm d'amplada, que sembla que seguia molts metres i de la qual no es trobà el final. Sota d'ella n'existeix una altra que assenyala l'amplada de la via romana —la Via Augusta—, que en aquest punt era de 9 m; fora d'aquest indret, però, l'amplada era de 3 m. Amb el mil·liari s'exhumaren també quatre fragments d'una placa de bronze i tres monedes: un denari d'argent de Tiberi, un gran bronze de Trajà i un petit bronze de Gallien.

Can Vilalta. Braçalet de bronze ofrendat a un difunt, amb decoració floral.
(Dibuix de Marià Ribas i Bertran.)

Can Vilalta. Dipòsit en secció. (Dibuix de Marià Ribas i Bertran.)

El miliari de la Via Augusta trobat a Can Vilalta.

La inscripció del miliari és força incompleta. Nosaltres preferim transcriure la versió completada per G. FABRE i altres (vegeu Bibliografia), de la qual hem eliminat els signes de puntuació per a una millor lectura:

*IMPERATOR CAESAR DIVI FILIVS AVGVSTVS
CONSVLI XI IMPERATOR XIII [o XIII] TRIBVNICIA
POTESTATE XVI PONTIFEX MAXSVMVS VIA AVGVSTA.*

La seva traducció, que també devem a G. FABRE i altres, és: «L'emperador Cèsar August, fill de [Juli Cèsar] divinitzat, cònsul onze vegades, emperador tretze [o catorze] vegades, dotat de la setzena potestat tribunicia, pontífex suprem. Via Augusta».

Bibliografia

- ANÒNIM, «Activitats. Descobriment d'una important vil·la romana», *MVSEV*, vol. I, Mataró, 1948, pp. 108-109.
- M. RIBAS, *El poblament d'Ilduro*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1952, p. 94.
- L.I. GUARDIOLA, *Sant Joan de Vilassar*, Vilassar de Mar, 1955, p. 571.
- L.I. GUARDIOLA, «Vilassar de Mar», comunicació presentada a la VIII Reunión de la Comisaria Provincial de Excavaciones Arqueológicas de Barcelona, *Informes y Memorias*, núm. 32, Madrid, 1956, p. 87.
- J. de C. SERRA i RÀFOLS, «Inventario nacional de sitios arqueológicos. Vilassar de Mar (Barcelona)», *Noticiario Arqueológico Hispánico*, núms. III-IV, Madrid, 1956, p. 1.116.
- J. LLOVET, *La ciutat de Mataró*, Barcelona, 1959, p. 57.
- M. RIBAS, «La Via Augusta en el Maresme», *Muntanya*, núm. 71, Barcelona, 1961, pp. 265-270.
- J. M. NUIX, «Notas de Arqueología de Cataluña y Baleares II», *Ampurias*, vol. XXIV, Barcelona, 1962, p. 310.
- L.I. FERRER, «La capella pre-romànica de Sant Cristòfor de Cabrils», *Monuments històrico-artístics i bells paratges del Maresme*, Obra de Sant Francesc, II, Mataró, 1963, p. 21.
- A. ARRIBAS, *La arqueologia romana en Catalunya*, II Symposium de Prehistoria Peninsular, Barcelona, 1963, p. 194.
- M. RIBAS, *Els orígens de Mataró*, Mataró, 1964, pp. 153, 158 i 163.
- J. de C. SERRA i RÀFOLS, «Un miliari a Vilassar de Mar», *El miliario extravagante*, núm. 5, Barcelona, 1964, pp. 100-101.
- R. LLEONART, «Noves descobertes romanes al Camí del Mig (Mataró)», *Memòries de la S.A.M.M.*, núm. 4 [no editat], Mataró, 1972, pp. 21-23.
- J. F. CLARIANA, «Noves troballes de restes romanes en el Camí del Mig (Mataró)», *S.A.M.M.*, *Memòria d'activitats 1973* [no publicat], Mataró, 1973, p. 53.
- J. ILLA, «Les vies de comunicació del Maresme en l'Antiguitat», *S.A.M.M.*, *Memòria d'activitats 1973* [no publicat], Mataró, 1973, p. 104.
- M. RIBAS, *El Maresme en els primers segles del Cristianisme*, Mataró, 1975, pp. 68, 71 i 133.
- F. PALLARÉS, «La topografia i els orígens de la Barcelona romana», *Quaderns d'Arqueologia i història de la ciutat*, núm. XVI, Barcelona, 1975, pp. 18-20.
- J.-M. CUYAS, *Història de Badalona*, vol. III, Badalona, 1977, pp. 350-351.
- J. BONAMUSA, «Restes d'un sepulcre romà al Camí del Mig (Mataró)», *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme*, núm. 1, Mataró, 1977, p. 1.
- J. BONAMUSA, «Les vies de comunicació de l'Antiguitat del Maresme», *Bulletí A.E.C.C.*, núm. 3, Museu Municipal, Premià de Mar, 1977, pp. 9-12.
- M. PREVOSTI, *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Ilduro*, Mataró, 1981. Vol. I, pp. 178-182; vol. II, fig. 51, núms. 1 i 2.
- G. FABRE i altres, *Inscripcions romanes de Mataró i la seva àrea (epigrafia romana del Maresme)*, Mataró, 1983, pp. 122-123.
- Mª-G. GELPÍ, «Columna miliar (romana) a Vilassar de Mar», *La Clau*, núm. 4, Vilassar de Mar, 1984, p. 9.
- ANÒNIM, «Les restes arqueològiques a Vilassar de Mar», *Bulletí Municipal*, núm. 42, Vilassar de Mar, gener de 1988, p. 9.
- J. F. CLARIANA, *Les vies de comunicació al Maresme en l'Antiguitat: estat de la qüestió*, V Sessió d'Estudis Mataronins, Mataró, 1989, pp. 8 i ss.
- R. COLL, «Premià en l'Antiguitat», *Quaderns*, núm. 6, Museu Municipal, Premià de Mar, 1990, p. 8.
- M. RIBAS, *Tradicions populars i costums matoronins. Supersticions i brujeria*, L'Aixernador, Argenton, 1991, pp. 27 i 29.

5. CAN RAMON

En aquest indret es localitzaren restes d'una villa romana que presentava grosses parets de pedra que formaven habitacions, algunes pavimentades, un hipocaust, un *lacus*, conduccions d'aigües i, a prop, sepultures que no s'han descrit. És possible, donada la poca distància que hi ha amb Can Vilalta, que aquestes restes pogueren pertànyer a l'esmentada villa.

Bibliografia

M. RIBAS, *Els orígens de Mataró*, Mataró, 1964, p. 156.

6. SORTIDA DE VILASSAR DE MAR

A la sortida del poble en direcció a Premià de Mar, tocant la carretera N-II, en fer unes obres de construcció d'habitatges aparegueren restes de ceràmiques romanes que no han estat descrites. La migradesa d'aquests testimonis només ens permet suposar l'existència d'algun establiment.

Bibliografia

M. PREVOSTI, *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Ilduro*, Mataró, 1981, vol. I, pp. 172-173.

7. CAN TOLRÀ

En aquesta propietat, ja fa anys, l'actual propietari ens parlà que quan ell era petit —anys cinquanta— a casa seva van trobar «unes tombes i restes d'àmfores», de les que avui dia ja no en resta res. Només poguérem observar visualment un fragment de coll i llavi d'una àmfora de tipus Dressel I B (segle I aC), que ell encara conserva.

Bibliografia

Inèdita.

8. INDETERMINAT

A la Bibliografia que tot seguit ressenyem s'esmenta l'existència d'una villa romana, sense més indicacions, a Vilassar de Mar.

Bibliografia

M. RIBAS, *El poblament d'Ilduro*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1952, p. 90, núm. 30.

J. ESTRADA, *Vías y poblamiento romanos en el área metropolitana de Barcelona*, Comisión de Urbanismo de Barcelona, Publicación núm. 27, Barcelona, 1969, núm. 72.

M. PREVOSTI, *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Ilduro*, Mataró, 1981, vol. I, p. 173.

9. VIA DE LA RAJOLERIA ROBERT PARET DELS MOROS

Es tracta d'una via secundària que començava a la Rajoleria Robert, pujava pel torrent, la Paret dels Moros i el veïnat del Sant Crist fins a enllaçar amb la general del Maresme; continuava pujant per prop de Can Veïls —costat dret del cementiri de Cabrera— i baixant lleugerament anava

seguint paral·lelament la riera d'Argentona fins a la riera de Can Riudemeia, on enllaçava amb el camí que venia del Montalt i anava a Parpers.

Al Camí del Mig, prop de la carretera actual que va de Vilassar de Mar a Argentona, hi ha la paret anomenada «dels Moros», interpretada com una de les parets laterals de la Via Augusta, que connectava amb el camí secundari de la Rajoleria Robert.

Tot aquest conjunt, donades les modernes obres d'urbanització, pot considerar-se pràcticament desaparegut.

Bibliografia

F. CARRERAS I CANDI, *Argentona històrica*, Barcelona, 1891, pp. 15-16.

M. RIBAS, «La romana Iluro», *La Paraula Cristiana*, núm. XVII, Barcelona, 1933, núm. 30.

ANÒNIM, «Descobriment d'una important villa romana», *MVSEV*, vol. I, Mataró, 1948, p. 109.

M. RIBAS, «Les comunicacions romanes d'Iluro», *MVSEV*, vol. I, Mataró, 1948, pp. 67-69.

M. RIBAS, *El poblament d'Ilduro*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1952, pp. 75-76 i 94.

M. RIBAS, *Els orígens de Mataró*, Mataró, 1964, p. 158.

J. ESTRADA, *Vías y poblamiento romanos en el área metropolitana de Barcelona*, Comisión de Urbanismo de Barcelona, Publicación núm. 27, Barcelona, 1969, núm. 174.

M. PREVOSTI, *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Iluro*, Mataró, 1981, Vol. I, pp. 180-181; vol. II, fig. 50, 10.

J. F. CLARIANA, *Les vies de comunicació al Maresme en l'antiguitat: estat de la qüestió*, V Sessió d'Estudis Mataronins, Mataró, 1989, pp. 14-15.

10. RAJOLERIA ROBERT

TEULERIA DEL TORRENT DEL PORXO

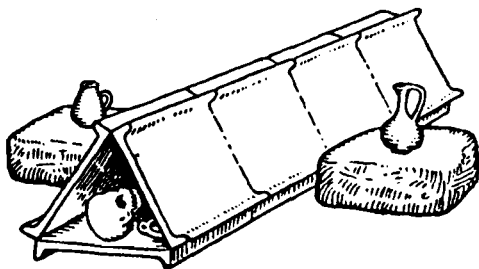
Ambdós llocs —molt propers geogràficament— abracen un gran jaciment romà que es compon d'una villa rústega i una necròpolis. Les primeres excavacions s'efectuaren l'any 1946: donaren com a resultat el descobriment d'una necròpolis i una gran villa romana. Entre les troballes exhumades cal assenyalar els enterraments en *tegulae*, un dels quals pertanyia a un nen petit; destacava també una inhumació feta amb caixa de plom. Una altra troballa important fou la d'un *dolium* que mesurava 1.30 m de diàmetre, que presentava la marca L[VCIVS] AEMIL[IVS] i una mesura de quantitat —XXXIXSXXXV—, tot ell ple de tesselles de marbre, iguals com les que s'utilitzaven sovint per elaborar els mosaics romans.

Rajoleria Robert. Marca de dolium.
(Dibuix de Marià Ribas i Bertran.)

L'any 1950 es dugué a terme una nova intervenció arqueològica, que demostrà incontestablement la gran importància del jaciment: es descobriren més de cent tombes, algunes d'incineració en urna i altres d'inhumació amb ofrenes de ceràmiques ibèriques, ungüentaris, ceràmiques sigillates, llàntries, monedes i un llarg etcètera. Hi havia altres enterraments sense aixovar, alguns d'ells en fossa amb caixa de fusta, tal

com vèiem a Can Vilalta, mentre altres eren en *tegulae* o àmfora seccionada. Alguns cadàvers es trobaven de cara al cel, amb una gran pedra sota el cap (com a coixí). Els obrers de la llavors teuleria, en realitzar l'explotació de l'argila, destruïren la major part dels enterraments.

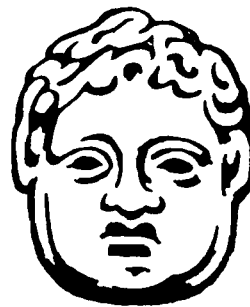
Rajoleria Robert.

Disposició d'una de les tombes de tegulae i del seu aixovar.

(Dibuix de Marià Ribas i Bertran.)

Al nord d'aquesta necròpolis hi ha la villa romana, que presenta una cronologia des del II aC fins als segles IV-V dC. Hi eren visibles parets i paviments d'*opus signinum*, dos dipòsits que mesuraven respectivament $5.25 \times 4 \times 1.50$ m, i $1 \times 1 \times 0.20$ m, adossat al primer. Apareixien també fonaments en pedra i morter, així com estucs en les parets. Tanmateix, esmentarem la troballa d'una sitja que tenia una profunditat d'1.75 m, 1.20 m de diàmetre interior i 0.85 cm de diàmetre de boca, excavat al sauló. Al seu interior hi havia *tegulae*, imbrices i vasos fets a torn, de cuina. Tot això ens permet suposar l'existència d'un important establiment agrícola romà, potser dedicat a l'elaboració del vi laietà —no oblidem els dipòsits— amb llarga durada en el temps.

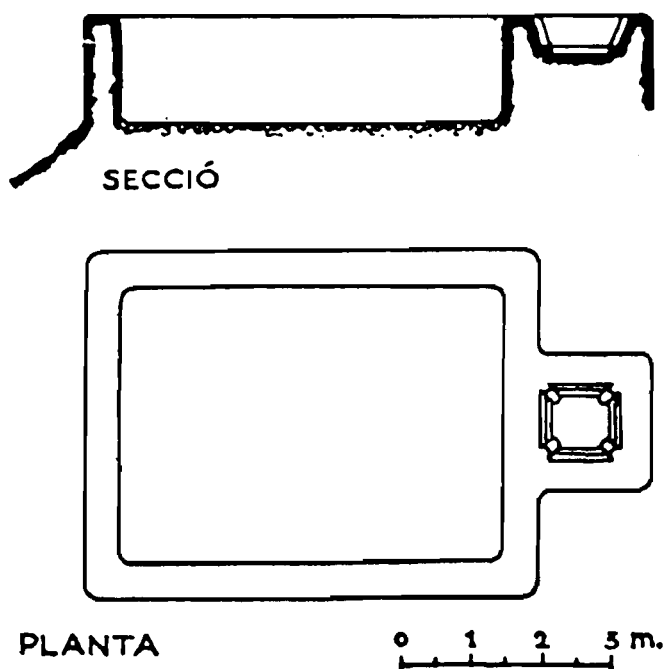
Entre els materials mobles més importants exhumats en aquest establiment destaquen una romana de bronze amb una barra de secció quadrada que tenia gravada a cada cara senyals diferents per a mesurar, amb diverses equivalències. A un extrem conservava un anell per subjectar l'objecte per pesar; el pes, també de bronze, representava una cara humana amb cabellera de rínxols. Un altre element destacable és un anell de coure decorat amb ratlles i estrelles alternades. També cridà l'atenció dels excavadors una campaneta de bronze de 5 cm de diàmetre per 6 cm d'alt i altres elements, com ara dues sivelles de cinturó o una llantieta amb la marca *C CLO SVC* del terrisser nord-africà Caius Clodius.

Pes de bronze de la romana trobada a la Bòbila.

Durant més d'una vintena d'anys aquest dibuix de Marià Ribas i Bertran serví de logotip del Museu Municipal de Vilassar de Mar.

Altres troballes més comunes, però no menys significatives, foren un fragment de capitell, una fulla de destal en ferro, un ham de bronze i ceràmiques com ara la grisa ibèrica, la ibèrica comuna, la romana comuna, àmfora romana (Pascual 1, Dressel 2-4, Dressel 20 o 25), sigillata de diversos tallers, entre la que cal esmentar la Clara D, etc.

Rajoleria Robert. Dipòsits en planta i secció.

(Dibuix de Marià Ribas i Bertran.)

Recentment, amb l'ampliació de l'avinguda de Carles III cap a la carretera d'Argentona i la construcció d'elements com ara el camp de futbol, el poc que restava d'aquest malaurat jaciment ha quedat gairebé destruït, demostrant-se una vegada més la poca sensibilitat que hi ha envers aquests temes, a tots nivells.

Bibliografia

- ANÒNIM, *El sepulcre de teules de Vilassar de Mar*, A.I.E.C., vol. II, Barcelona, 1915-20, p. 721.
- ANÒNIM, *Bloc mataroní*, Mataró, 1926, p. 88.
- J. de C. SERRA I RÀFOLS, *Forma Conventus Tarraconensis. Fasc. I. Baetulo-Blandae*, Barcelona, 1928, p. 46.
- M. RIBAS, «La necròpolis romana de Vilassar», *La Paraula Cristiana*, núm. XIV, Barcelona, 1932, pp. 316-325.
- M. RIBAS, *Orígens i fets històrics de Mataró*, Mataró, 1934, pp. 75-76.
- M. ALMAGRO i altres, *Carta arqueològica de España*, Barcelona, Madrid, 1945, p. 228.
- DIVERSOS AUTORS, *Fasti Archeologici*, vol. I, 1946 [1948], p. 287, núm. 2.216.
- M. RIBAS, «Les comunicacions romanes d'Illuro», *MVSEV*, Mataró, 1948, pp. 67-70.
- ANÒNIM, «Activitats. Descobriment d'una important villa romana», *MVSEV*, Mataró, 1948, pp. 108-109.
- A. BALIL i E. RIPOLL, «Actividades arqueológicas en Cataluña durante los años 1950 y 1951», *Archivo Español de Arqueología*, vol. XXV, Madrid, 1952, pp. 180-181.
- M. RIBAS, *El poblament d'Illuro*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1952, pp. 81, 82 i 97.
- F. FORTUNY, «Inventario nacional de folios arqueológicos», *Noticiario Arqueológico Hispánico*, vol. I, Madrid, 1953, p. 216.
- L.I. GUARDIOLA, *Sant Joan de Vilassar*, Vilassar de Mar, 1955, pp. 7, 15, 19, 26 i 31-32.
- L.I. GUARDIOLA, «Vilassar de Mar», VIII Reunión de la Comisaría de Excavaciones Arqueológicas de Barcelona, *Informes y memorias*, núm. 32, Madrid, 1956, pp. 85-87.
- M. RIBAS, «La Via Augusta en el Maresme», *Muntanya*, núm. 71, Barcelona, 1961, pp. 265-270.
- J. M. NUIX, «Notas de arqueología de Cataluña y Baleares. Vilassar de Mar», *Ampurias*, núm. XXIV, Barcelona, 1962, p. 310.
- M. RIBAS, *Els orígens de Mataró*, Mataró, 1964, pp. 158, 181 i 184.
- J. ESTRADA, *Vías y poblamiento romanos en el área metropolitana de Barcelona*, Comisión de Urbanismo de Barcelona, Publicación núm. 27, Barcelona, 1969, núm. 172.
- M. RIBAS, *El Maresme en els primers segles del Cristianisme*, Mataró, 1975, pp. 67, 68 i 71.
- X. BARRAL, «Les mosaïques romanes et médiévales de la Regio Laietana», *Publicacions Eventuals*, núm. 29, Barcelona, 1978, núm. 79.
- J. G. GORGES, *Les villes hispano-romaines. Inventaire et problématique archéologique*, París, 1979, B-135.
- M. PREVOSTI, *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Illuro*, Mataró, 1981, Vol. I, pp. 173-178; vol. II, fig. 49 i fig. 50.
- J. SANMARTÍ, *Laietània ibèrica. Estudi d'Arqueologia i història*, tesi doctoral, Universitat Central, Barcelona, 1986, pp. 775-776 [inèdita].
- ANÒNIM, «Les restes arqueològiques a Vilassar de Mar», *Butlletí Municipal*, núm. 42, Vilassar de Mar, gener de 1988, p. 9.

11. EDIFICIS VICOR

Aquest jaciment, situat prop de la riera de Vilassar de Dalt, és de recent localització. Sabem que van ser constata- des dues àmfores romanes trencades —de les quals no s'espe- cifica el tipus ni la cronologia— que no van poder recuperar- se. Aquesta troballa podria pertànyer a un establiment rural romà —villa— més o menys proper encara no testimoni- at. És per això que s'haurà d'anar amb compte a l'hora de rea- litzar obres al subsòl d'aquesta àrea.

Bibliografia

- ANÒNIM, «Les restes arqueològiques a Vilassar de Mar», *Butlletí Municipal*, núm. 42, Vilassar de Mar, gener de 1988, p. 9.

RAMON COLL I MONTEAGUDO
FERNANDO CAZORLA CARRERA

Premià de Mar, abril de 1992.

Llantieta romana procedent d'un dels enterraments de la rajoleria del Torrent del Porxo.